

Numai copilăria e glorioasă

ROBERT ȘERBAN în dialog cu DORIN TUDORAN

Postfață de Cornel Ungureanu

Editori:
Silviu Dragomir
Vasile Dem. Zamfirescu

Director editorial:
Magdalena Mărculescu

Redactare:
Domnica Drumea

Design și ilustrație copertă:
Andrei Gamaț

Director producție:
Cristian Claudiu Coban

Dtp:
Dan Crăciun

Corectură:
Irina Botezatu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

TUDORAN, DORIN

Numai copilăria e glorioasă : ROBERT ȘERBAN în dialog cu DORIN
TUDORAN ; postf. de Cornel Ungureanu. - București : Editura Trei, 2022
ISBN 978-606-40-1345-3

I. Șerban, Robert
II. Ungureanu, Cornel (pref.)

821.135.1

Copyright © Editura Trei, 2022
pentru prezenta ediție

O.P. 16, Ghișeu 1, C.P. 0490, București
Tel.: +4 021 300 60 90 ; Fax: +4 0372 25 20 20
e-mail: comenzi@edituratrei.ro
www.edituratrei.ro

ISBN 978-606-40-1345-3

Dorin Tudoran (n. 30 iunie 1945, Timișoara) este scriitor, publicist și fost disident politic. Absolvent al Facultății de Limbă și Literatură Română a Universității din București, promoția 1968.

Ca urmare a criticilor deschise aduse sistemului comunist, la începutul anilor 1980 devine un scriitor interzis — pierde dreptul de a mai publica, numele său nu mai poate fi pomenit în presă, cărțile sale sunt scoase din bibliotecile publice și i se refuză dreptul la un loc de muncă.

La 7 aprilie 1984, depune o cerere de emigrare împreună cu familia. În fața refuzului autorităților comuniste de a-i răspunde, la 1 august 1984 trimite un memoriu lui Nicolae Ceaușescu în care îi cere să i se respecte dreptul de a fi liber.

La 8 aprilie 1985, este convocat la Procuratura Municipiului București și amenințat cu un proces penal.

La 25 aprilie 1985, intră în greva foamei. În aceeași zi se prezintă la Consulatul Statelor

Unite din București, unde avea programată o audiență. La poarta Consulatului este reținut, împreună cu fiica sa, Alexandra, în vârstă de nouă ani, de organele de Securitate. Sunt transportați la sediul Secției 1 Miliție București, unde este reținut și anchetat timp de 12 ore.

La 6 iunie 1985, după patruzeci de zile, încetează greva foamei, din motive medicale. În aceeași lună, sosește la București senatorul american Robert Dole, președintele Senatului SUA. În cadrul întâlnirii cu Nicolae Ceaușescu îi transmite acestuia din urmă că una dintre condițiile reînnoirii clauzei națiunii celei mai favorizate pentru România este acordarea dreptului de a emigra pentru scriitorul Dorin Tudoran și preotul Gheorghe Calciu-Dumitreasa.

La 24 iulie, împreună cu familia, Dorin Tudoran părăsește Republica Socialistă România. Se stabilește în SUA, unde lansează și conduce publicațiile *Agora — Revistă alternativă de cultură* (Philadelphia, 1987–1992, finanțată de The National Endowment for Democracy — NED), *Meridian*, finanțată de fundația belgiană Yagami, și *democracy@large*, finanțată de IFES (International Foundation for Electoral Systems).

Între 1993 și 2000, a fost director al birourilor IFES din Moldova și România. În

2000 a revenit la Washington, unde a lucrat la IFES, până în 2008 (Senior Director for Communications and Research și membru al Echipei Executive). Între 2009 și 2012 a lucrat la The World Learning, tot în Washington, ca Director al programului Democracy Fellows finanțat de United States Agency for International Development (USID).

A debutat, în 1973, cu volumul de poezie *Mic tratat de glorie*, pentru care a fost distins cu Premiul Uniunii Scriitorilor, iar de atunci a publicat aproape 30 de cărți, majoritatea de poezie și publicistică.

Cărți de poezie: *Mic tratat de glorie* (1973), *Cîntec de trecut Akertonul* (1975), *O zi în natură* (1977), *Uneori, plutirea* (1977), *Respirație artificială* (1978), *Pasaj de pietoni* (1978), *Semne particulare* (antologie, 1979), *De bună voie, autobiografia mea* (1986), *Ultimul turnir* (antologie, 1992), *Optional Future* (1988), *Viitorul Facultativ/Optional Future* (1999), *Tânărul Ulise* (antologie, 2000) și *Pisicuț — Somnografii* (antologie, Colecția Poeți Laureați ai Premiului Național de Poezie „Mihai Eminescu” — *Opera Omnia*, 2010), *De bună voie, autobiografia mea* — ediție revăzută și adăugită (2020).

Cărți de publicistică: *Martori oculari* (în colaborare cu Eugen Seculeanu, 1976), *Biografia debuturilor* (1978), *Nostalgii intacte*

(1982), *Frost or fear? On the Condition of the Romanian Intellectual* (traducere și prefață de Vladimir Tismăneanu, 1988), *Onoarea de a înțelege* (antologie, 1998), *Kakistokrația* (1998), *Absurdistan — O tragedie cu ieșire la mare* (2006), *Băsesc, deci exist!* (2015), *România ca părere* (2015).

Pentru unele dintre cărțile sale, autorul a fost distins cu Premiul Uniunii Scriitorilor din România (1973, 1977, 1998), Marele Premiu al Asociației Scriitorilor Profesioniști din România — ASPRO (1998), Premiul Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova (1998), Premiul revistei *Cuvântul* — „Superlativele anului” (1998), Premiul Special al Uniunii Scriitorilor din România (1992).

Alte premii — Premiul ALIA — *Adevărul literar și artistic* (2001) și Premiul de Poezie „Petre Stoica” (2011).

Este laureat al Premiului Național de Poezie „Mihai Eminescu” — *Opera Omnia* (2009).

În anul 2018, PEN Clubul Român îi acordă Premiul „Doina Cornea”.

În anul 2020, este decorat de președintele Klaus Iohannis cu Ordinul „Steaua României” în grad de Cavaler.

Argument

Încă înainte de a merge la școală, am fost ascultător al postului de radio Europa Liberă. Unul fidel, dar involuntar. Seară de seară, inclusiv în weekenduri (care pe atunci nu se cheamau așa și nu aveau decât o zi în componență, duminica), tata era cu o ureche la aparatul de radio și cu alta la televizor, în timp ce citea. Când se termina programul TV, radioul continua să funcționeze până noaptea târziu. Chiar dacă la un moment dat adormeam, tot eram la curent cu evenimentele din țară și din lume. Din nefericire, nu aveam voie să împărtășesc nimănui ce aflam de acolo, fiindcă părinții mă avertizaseră — nu o dată, și de fiecare dată serios și ferm — că dacă s-ar ști ce ascultăm, „am intra la pușcărie” (exagerau, dar cu efect: n-am povestit nimănui). Și când mergeam în vacanțe, la țară, la părinții tatălui, aveam parte, seara, de ultrascurtele Europei Libere,

bunicul fiind și el — ca fost prizonier timp de patru ani la ruși — avid să știe ce se întâmplă, cu adevărat, în patria pentru care luptase cu arma în mână și pentru care muncea la C.A.P.

Lumea în care trăiam avea două fețe. Una din care Partidul Comunist Român îmi zâmbea, îmi promitea un viitor luminos și cu care mă întâlneam mai la tot pasul — pe stradă, la televizor, în ziare, la școală, în difuzoare, la stadion. Cealaltă — încruntată din pricina vieții care se deteriora de la o zi la alta: alimentele de bază se dădeau, în anii 1980, pe cartelă, produse elementare (mâncare, medicamente, îmbrăcăminte, combustibil — benzină, motorină, gaz) nu se găseau decât cu noroc ori prin relații, curentul se lua ore în șir, mai ales iarna, când frigul ne chinuia în casele neîncălzite, mai ales pe cei care stăteam la oraș.

Despre a doua față se vorbea la Europa Liberă, și între cuvintele pe care vocile de acolo le rosteau, auzeam nume proprii. Unele mi-au devenit familiare. Mai ales cele ce erau însoțite de exclamația tatei: formidabil! Însemna că omul acela făcuse ceva ieșit din comun ori i se întâmplase ceva cu totul aparte. Un astfel de „formidabil“ a urmat numelui lui Dorin Tudoran. Am ciulit urechile, iar *povestea* poetului părea de necrezut: îl înfrunța pe *nea Nicu*, își cerea libertatea, apoi a intrat în greva foamei

ca să și-o obțină, punându-și viața în pericol. Și „formidabil“ a fost când Dorin Tudoran l-a învins pe Ceaușescu, care i-a dat drumul din lașărul *de aur*, în SUA, împreună cu soția și fiica. Era o extraordinară lecție de curaj la care am fost martor indirect atunci, la 14-15 ani, dar căreia prea puține altele i-au urmat. În viața literară românească, niciuna la acel nivel.

Când am aflat, în 1992, că poetul Dorin Tudoran vine în Timișoara, fiindcă îi apăruse o antologie de versuri ce urma să fie lansată, am fost emoționat și euforic. Eram student, scriam poezie și, iată, aveam șansa să îl văd pe cel mai curajos scriitor român în viață și să-i cer un autograf. A fost atât de multă lume la lansarea antologiei *Ultimul turnir*, încât evenimentul nu s-a mai ținut în librăria „Mihai Eminescu“, ci în fața ei, în piața unde s-a scandat, în decembrie 1989, „Jos Ceaușescu!“ și „Jos comunismul!“. Nu doar că am reușit să obțin semnătura poetului pe prima pagină a cărții, dar mi-am stăpânit emoțiile și i-am dat un plic. Peste câteva luni, în toamnă, poeziile care erau în acel plic apăreau în paginile revistei *Agora* editată, în SUA, de către Dorin Tudoran. Obținusem cel mai important succes literar al meu de până atunci.

Ne-am revăzut peste 20 de ani, tot în orașu-i natal, în 2012, când a fost recompensat

pentru calitatea poeziei Domniei Sale cu Premiul „Petre Stoica”.

Deși face parte și din lumea românească, cred că Dorin Tudoran nu seamănă deloc cu ea. Nu pentru că trăiește *peste Ocean* de mai bine de 35 de ani, ci fiindcă atitudinea și comportamentul îi sunt diferite, iar *mentalitatea* îi este din altă lume. Despre această lume, a sa, e vorba în cartea de față, *Numai copilăria e glorioasă* — al cărei titlu este chiar un vers ce îi aparține. Despre faptul că „a avut naivitatea” să vrea să schimbe lumea (noastră), că „un mitocan, o javră de om, o canalie este și la 80 de ani ce a fost la 25”, că un stră-stră-stră-stră-bunic, Tănase Todoran, s-a ridicat împotriva lipsei de onoare și a fost tras pe roată pentru asta, despre ce se întâmplă când ești lovit de boala scrisului, când ești aspru cu tine însuși, despre avantajele senectuții, politizarea agresivă, inclusiv în literatură, prietenie, despre consecințele intransigenței.

Primul dialog din cele patru ale acestui volum a avut loc în octombrie 2020, când domnul Tudoran a fost invitatul Festivalului Internațional de Literatură de la Timișoara. Fiind pandemie, FILTM — cu tema *Granițe* — s-a desfășurat online; prin urmare și dialogul nostru, care a durat un ceas. Doar unul, așa era „formatul”. Întrucât aș mai fi avut o

mulțime de întrebări, l-am rugat, peste o lună, să mai facem un dialog. În scris, de data asta. A fost de acord (discuția a apărut în paginile publicației *Banatul Azi*, în noiembrie 2020). Și pentru că eram interesat să aflu cum (mai) vede poetul propriile începuturi, cărțile-i din tinerețe, literatura contemporană, relațiile cu alți scriitori (unii dispăruți), experimentul literar, cum se poziționează față de ideologiile de tot felul ce străbat scrisul, inclusiv cel american, proza — lucrează la un roman —, am căutat să i-l iau și pe al treilea. Și, generos, mi l-a acordat, în luna martie a lui 2021. Îmi dăduse nu un deget, nu două, ci trei. Nu voiam chiar toată mâna, dar un al patrulea interviu era necesar, fiindcă ideea unei cărți care să le cuprindă și în care confesiunea să elucideze o serie de întrebări ce vizează, printre altele, prietenia cu Adrian Păunescu și despărțirea de el, apariția Cenaclului Flacăra, lumea literară românească de la sfârșitul anilor 1960 și până la mijlocul anilor 1980, cu taberele și confruntările dintre ele, s-a conturat firesc.

Încă o carte de interviuri? Da, fiindcă e vorba despre un om exemplar și admirabil. Da, pentru că, insist, Dorin Tudoran nu seamănă cu restul lumii (literare), care și-a văzut de treaba ei, de scris, de citit, de publicat, de luat premii, de făcut carieră și/ori politică. N-a

tăcut nici după ce și-a obținut libertatea, nu s-a făcut că nu vede, că nu poate, că n-are ce face. A fost și a rămas permanent informat și reactiv, de la plecare și până astăzi; inclusiv atunci când a decis să tacă fiindcă „România le știe mai bine pe toate, n-are urechi de auzit, nici ochi de văzut“.

Prin atitudini și luări de poziție, prin jurnalistică și literatură sa, Dorin Tudoran a fost tot timpul prezent. În opoziție, indiferent cum s-a chemat puterea și cine a reprezentat-o. Și nu pentru că îi place să se audă vorbind, să aibă reflectoarele asupra sa ori să dea lecții, ci fiindcă îi pasă de țara în care s-a născut și pe care o iubește profund.

Robert Șerban

„Pentru a-mi permite să fiu aspru cu alții, am hotărât de la bun început să fiu foarte aspru cu mine însumi“

— *Fac de mai bine de 25 de ani interviuri, de 20 de ani pentru televiziune, am făcut mai bine de 1000 de emisiuni de televiziune, și spun asta ca să-mi recunosc emoția. Nu pare firesc ca după atâția ani de presă, după atâția ani de stat de vorbă cu personalități, cu oameni care mai de care mai interesanți, mai importanți, să mai fiu gătit de emoție, ea n-ar trebui să mai existe, însă sunt față în față cu domnul Dorin Tudoran și sunt emoționat de trei ori. Întâi pentru că îl am în față pe unul dintre cei mai importanți poeți români contemporani. Apoi, pentru că e vorba despre un om extrem de curajos, care i s-a opus lui Ceaușescu direct, fără să îi fie teamă de consecințe. Într-o perioadă în care, îmi amintesc foarte bine, pentru că intrasem în adolescență, în 1984-1985, începuseră cei mai urâți ani ai lui Ceaușescu, până în 1989, când a avut loc*